

KÉT PÁR GUMICSIZMA

▷ SZÖVEG: FEHÉR ANNA DITTA

Gumicsizmám talpa nyöszörög a hullámosra fagyott jégrétegen. Mellette a víz dühödt morajlása és a szánkóink talpából kiálló szögek jég-selymet sértő karcolása zajong...

Szombat reggel nyugodtan ültem a pizsamámban, amikor megcsörrent a telefonom. Irimiás Balázs, a Csoma Szobája Alapítvány kuratóriumi elnöke volt az.

– Figyelj, Panni! Sonam hívott, hogy kijön a hegyek közül Lehbe, és mehetnétek a télen befagyott Zanszkár-folyón.

– Oké, mikor?

– Hát, úgy 3 nap múlva.

Kedden már a repülőn ültem...

Azt mondják, hogy a spontán kialakult programoknak van a legjobb vége. Január közepén, -16 °C -ban, egy 20 kilós hátizsákkal a hátamon, a befagyott folyón sétálva ezt még nem feltétlenül éreztem át, de el kell ismernem, hogy erősebb és boldogabb ember lettem, miután hazajöttem...

FOTÓ: FEHÉR ANNA DITTA

A FAGYOS MENET

A Himalájában, Ladakhban, az észak-indiai buddhista tartományban járunk. A Zanszkár-folyó völgye e sziklavilág legelszigeteltebb szegletei közé tartozik. Igaz ez a nyári időszakban is, amikor többnapos busz- vagy terepjárótúrával, vagy épp az Indus-völgyből hosszú, legalább egyhetes gyaloglással közelíthető meg, és hatványozottan érvényes a 6-7 hónapig is eltartó téli évszakban, amikor az autóval járható 4000–5000 méteres hágókat elzárja a hó, ezzel elszakítva a Zanszkár-völgyi falvakat a külvilágtól.

Az egyetlen megközelítési lehetőséget az az egy-másfél hónap jelenti január–februárban, amikor hosszú távon elég hideg van ahhoz, hogy a folyón biztonságos vastagságúra fagyott jégréteg vénaként kösse össze a völgyet Ladakh szívével, az Indus völgyében fekvő Lehhel. A helyiek ebben az időszakban ezen a – helyenként meglehetősen hiányos – jégrétegen közlekednek: csomaggal, gyerekkel, családdal – épp, ahogy a helyzet megkívánja. A menet neve Chadar, ami ladakhi nyelven csak annyit tesz: fagyos.

Az egyetlen megközelítési lehetőséget az az egy-másfél hónap jelenti január–februárban, amikor a folyón biztonságos vastagságúra fagyott jégréteg vénaként köti össze a völgyet Ladakh szívével.

JÉGFOLYÓSÓ

STANZIN NAMGAIL, A ZANGLAI HERCEG ÉS PUNTSOG DAWA TÚRAVEZETŐ EGYENSÚLYOZ A ZANZSKÁR-FOLYÓ KESKENY JÉGPEREMÉN

HÓTAPOSÁS

HÓFEHÉR, FELHŐKBE BURKOLÓZÓ HEGYLÁNCOK KÍSÉRIK UTUNKAT ZANGLA FALU MELLETT (KEZDŐ OLDALPÁR)

FOTÓ: FEHÉR ANNA DITTA

VÉKONY HÓLEPEL

A ZANZSKÁR-VÖLGY KOPÁR SZIKLAVILÁGA A BENNE TEKERGŐZŐ FAGYOS FOLYÓVAL, AMI A HÍRES-HÍRHEDT CHADAR-TÚRA SZÍNHELYE

TÉLLEN AZ IGAZSÁG

A Csoma Szobája Alapítvány 2008 óta dolgozik a Zanszkár völgyében. A régi királyi székhelyen, Zangla falucskában például önkéntesek segítségével a hosszú, téli időszakban is használható szoláriskolát építenek.

Két, Zanglában eltöltött nyári szezon után lehetőségem adódott, hogy télen is meglátogathassam a falut, ami kulcsfontosságú az alapítvány további munkája szempontjából. Működik-e a szoláriskolá? Hány gyerek és hogyan használja? És egyáltalán, hogyan élnek a zanszkári emberek hónapokig hóba zárva? E kérdésekre ke-restem a választ másodmagammal.

Társam Stanzin Namgail, a helyi király fia, akivel valóban egy párt alkotunk, így kevés félelemmel és hatalmas lelkesedéssel vágtunk neki a legendákkal átszótt, 80 km-es kalandnak. Közös álmunk volt, hogy így érzük el Zanglát, mivel ő tanulmányai miatt kisgyermekkor óta nem láthatta szülőfaluját télen, engem pedig hajtott a kíváncsiság, hogy megismerjem a zanglaiak téli életmódját is.

FOTÓ: FEHÉR ANNA DITTA

FOTÓ: FEHÉR ANNA DITTA

FOTÓ: FEHÉR ANNA DITTA

AKADÁLYPÁLYA

Delhi kaotikus fülledtsége után megdöbbentő élmény a 3000 méter felett fekvő, fagyott Lehbe érkezni. Hajnali 5 óra van, induláshoz készülődünk a zanglai királyi család otthonában. A szobában 3 °C körüli hőmérsékleten hálószák-paplan kombinációban is vacog az ember.

Próbálom felidézni a Balázstól kapott jótanácsokat: abban az esetben, ha az ember vízbe esik, a legjobb megoldás, ha odafagyasztja magát a legközelebbi jégtáblához...

Hasonló tippel felvértezve indulunk, először autóval a folyóvölgy kezdőpontjáig, ahonnan már csak magunkra és gumicsizmáinkra számíthatunk. 10 km-rel a gyalogos indulás előtt azonban nálunk feljebbvaló erők lépnek a színre, így autónk egy jeges árokban köt ki. Háromórányi fagyoskodás és tehetetlen kínlódás után (tér erő nincs, az átmenő forgalom is minimális) végre megérkezik egy nepáli vendégmunkásokkal zsúfolt, platós autó. Próbálnak segíteni: azt el is érzük, hogy a sok ásás miatt ne fázzunk, de előre nem jutunk. Végül egy turistabusz húz ki a bajból, így ötórányi vesztéglés után végre elindulunk. (Helyesebben: indulnánk, ha pár kilométerrel arrébb nem állítana meg az útra teljes szélességében leomlott sziklatömeg.)

A helyiek úgy tartják, hogy a Chadar szellemei néha-néha megkísérlik elvenni a túrázók életét. Ha azonban nem járnak sikerrel, örökké vigyázni fognak rájuk... Így hát hálát adunk a buddhizmus szellemeinek, hogy mi az árokban, és nem a hegyomlás alatt kötöttünk ki. Még abban is reménykedhetünk, hogy a jövőben is számíthatunk a védelmükre...

KÚSZVA-MÁSZVA

NÉHOL A SZIKLATÖMBÖK ALATTI KESKENY JÉGSÁV BIZTOSÍTJA A TOVÁBBJUTÁST

A helyiek úgy tartják, hogy a Chadar szellemei néha-néha megkísérlik elvenni a túrázók életét. Ha azonban nem járnak sikerrel, örökké vigyázni fognak rájuk...

VASALT ÚT

A NEM MEGFELELŐEN BEFAGYOTT JÉG FÖLÖTT SZIKLÁKBA ERŐSÍTETT BETONVASAK SEGÍTSÉGÉVEL KÖZLEKEDNEK A HÁTIZSÁKOKKAL MEGPAKOLT SZURDOKJÁRÓK. MINDEN EGYÉB BIZTOSÍTÁS NÉLKÜL

Szürreális élmény, hogy egy vádliközépig fagyott, ezerforintos, fröccsöntött gumidarabnak köszönhetjük a túlélést a Himalája közepén.

CHADAR – ODA

A legenda szerint a Zanszkár-völgyet ősidők óta kígyók uralták, amelyeket a mitikus madár, Garuda pusztított el, és ezzel felszabadította a területet a csúszómászók uralma alól. A kígyók jelenlétére ma már csupán a hegytömegek között kanyargó folyó és az azt tápláló apró patakok emlékeztetnek, ugyanakkor embert próbáló akadályokat görgetve az arra járók elé.

A nap általában nehezen indul –15°C-ban: a sátrunk összefagy reggelre, bent is mínuszokra ébredünk. Hajnalban még mindenhol biztonságos a jég, így korán kell elindulnunk. Ottlétünket már csak a félig elfogyasztott májkrém és a kialudt tűz jelzi. Sietnünk kell, napi 8-10 órát gyaloglunk a hátizsákokkal.

Egészen átszellemülve rójuk a kilométereket a Himalája meredek, kopár vonulatai között. Az eddig tág völgy most összeszűkül, és hihetetlen magasságokba törő hegytömegek nehezdednek a tájra. Az első szakaszt a sziklafalakból kiálló vasrudakba kapaszkodva tesszük meg, alattunk a vadul hömpölygő Zanszkárral.

Pár kilométer után a Chadar kissé barátságosabb arcát mutatja. Fél méter vastagon feltorlódtott jégen próbáljuk áthúzni a szánkót, és mivel ez nem sikerül, kénytelenek vagyunk a hátunkon továbbvinni csomagjainkat. A megnövekedett súlyt már nem mindenhol bírja a jég, így miután én derékig szakadok egy jégbuborékba, zanglai vezetőnk, Puntsog Dawa pedig kétszer esik hasra a jégréteg fölötti, megolvadt, 20 cm-es vízben, úgy döntünk, hogy végül is haladhatunk kicsit lassabban is...

El kell ismernem, a gumicsizma életet ment! Szürreális élmény, hogy egy vádliközépig fagyott, ezerforintos, fröccsöntött gumidarabnak köszönhetjük a túlélést a Himalája közepén. A személyes higiénia hiánya viszont kezd egy kicsit zavarni. Lassan öntisztuló leszek, bár az átmenet elég kellemetlen. De ez legyen a legnagyobb problémánk...

A harmadik nap után már várjuk a fényt az alagút végén a zanglai asztalos, Sonam személyében, aki ígéretet tett, hogy elküld értünk egy autót a szurdokmenet végpontjához, az ott húzódó, építés alatt álló úton. Ám se Sonam, se autó, így az esti zanglai meleg vacsora gondolata is hamar szertefoszlik.

Pár órás hegymászás után végül egy út menti bunkerben húzzuk meg magunkat, amit nyáron az útépítő munkások használnak. Másnap végül stoppolunk egy autót, ami elvisz Zangláig.

ZIMANKÓS ZANGLA

Zangla falu téli arca merőben különbözik a nyáritól. Nincs árapáldgondozás, építkezés, nem jönnek a karavánok. A nagy hidegben a falubeliek összegyűlnek, és együtt imádkoznak isteneikhez és a hegyek szellemeihez, hogy essen elég hó az amúgy kifejezetten száraz hegyekben, amit a nyári időszakban ivó- és öntözővízként használnak, tehát a túlélésüket biztosítja. A helyi asszonykör tagjai egész napos program keretén belül morzsolják maláikat, és mantráznak a jó szerencse érdekében. Úgy tűnik, imáik meg is hallgattak: másnap leesik a nagy hó Zanglában, amely porcukor-királysággá változtatja az egyébként kopár és kietlen tájat.

Ilyenkor zajlik csak az élet igazán. A hosszú és kemény hideg okozta több hónapos gazdálkodási kényszerpihenő a helyiek kedvenc időszaka. Előkerülnek a fészerből az íjak, szánkók, a saját kezűleg, műanyag csőből eszkábált „sítalpak” és a nap fő attrakciójához a röplabdaháló a főtéren. Hóban-fagyban, papucsban-gumicsizmában megy a vére menő harc a csapatok között. Nincs elvesztett labda, csak 9 ember a pályán, akik meglehetősen sajátos szabályrendszer szerint értelmezik a játékot. Minden csapat a maga legjobbjait állítja pontszerző helyekre. A kisfiúk ácsingózva várják, hogy felnőjenek a feladathoz és ők is beszállhassanak a nagyobbak mellett.

A nyáron befejezett szoláriskola nyüzög a gyerekektől, tanároktól. 9–16 óráig folyik az oktatás, 4 tanteremben, 4 tanár 70 gyerekkel foglalkozik, akik nemcsak Zanglából, de a környékbeli falvakból is átjárnak, hogy tanulhassanak. A termekben a hőmérséklet még rossz időben sem esik 5 °C alá, így nyugodtan kijelenthető, hogy a falu legmelegebb épülete.

A hosszú és kemény hideg okozta több hónapos gazdálkodási kényszerpihenő a helyiek kedvenc időszaka.

MAGASLATI EDZÉS

ZANGLAI GYEREKEK VERSENYEZNEK SAJÁT KÉSZÍTÉSŰ, DESZKÁKBÓL ÉS KERŐZINFŐZÓN HAJLITOTT MŰANYAG CSŐVEKBŐL ESZKÁBÁLT SZÁNKÓIKKAL A FALU HATÁRÁBAN

FOTÓ: FEHÉR ANNA DITTA

VÍZBEN REMÉNYKEDVE

A HELYI NŐEGYLET TAGJAI MINDEN ÚJHOLDKOR ÉS TELIHOLDKOR ÖSSZEGYŰLNEK IMÁDKOZNI, BŐSÉGES HAVAZÁST KÉRVE ISTENEIKTŐL. A TÉLEN LEESETT HÓ Mennyisége ugyanis létfontosságú a nyári ivó- és öntözővíz szempontjából

A SZOLÁRISKOLÁBAN

ZA JLIK A KÖZÖSSÉGI ÉLET. A GYEREKEK MESÉLNEK, BARÁTKOZNAK, EGYMÁST SEGÍTIK A TANULÁSBAN A FALU LEGNAGYOBB FŰTHETŐ KÖZÖSSÉGI TERÉBEN

FOTÓ: FEHÉR ANNA DITTA

FOTÓ: STANZIN NAMGAIL

Sőt, igazi multifunkcionális épület, ugyanis hosszabb napsütés esetén 40 °C-ot is mértünk a teremben a napon. Igény szerint szaunának is szuper.

Az élménytől megilletődve megyünk haza, amikor jön a hír, miszerint másnap összegyűlik a falu apraja-nagyja az iskola előtt. Szeretnék megköszönni, hogy az alapítvány segítségével felépülhetett az iskola. Annak az épületnek, minden egyes köve, téglája és gerendája legalább három falubeli vagy önkéntes munkájának az eredménye, amit úgy húztunk föl, mint egy építővárat: kőről kőre, tégláról téglára, minden egyes fűzfaágat precízen beforgatva a tökéletes helyére.

Ilyenkor elfelejti az ember, hogy két hete fagyott hagymát, száraz kecskehúst és két szem borsóval „gazdagított”, ázott sajtos-lisztes levest eszik. Nem számít az sem, hogy akárhova megy, a meleg vaskályha ellenére, mégis hideg van. Csak az a fontos, hogy 4 év, 200 külföldi önkéntes és megannyi falubeli munkájának gyümölcse már áll, használják, szeretik és örülnek neki.

Mindemellett Zanszkárban sincs kolbászból a kerítés. A téli hideg kemény akadályok elé állítja a falu népét. Az ivóvizet a falutól bő kilométernyire fekvő folyóból hozzák, amin ilyenkor egyetlen, 20 cm átmérőjű lék biztosítja ember és állat életben maradását. Először Riska dzomó – a helyi jak és tehén hibridje – nyáladzik bele, majd Yangdol néni méregeti műanyag kannájába a vizet, valaha jobb napokat látott konzervdobozával.

A téli háztartásvezetés is komoly erőfeszítéseket kíván. Például a zanglai királyné pár hónapig teljesen egyedül takarítja el az egyébként indokolatlanul nagy, 300 m²-es királyi palota tetejére naponta lehulló félméteres hóréteget...

Csak az a fontos, hogy 4 év, 200 külföldi önkéntes és megannyi falubeli munkájának gyümölcse már áll, használják, szeretik és örülnek neki.

Időnk most rövidre szabott Zanglában. Már mennünk kellene kifelé, folyásirányban a Zanszkár mentén, egészen az Indusig, ám a nagy hó miatt nem volt ajánlatos elindulni: a lavinák sem pihennek.

Zangla az emberből a legjobb és legrosszabb oldalát is elő tudja csalogatni, mindezt nagyjából akár 10 perc különbséggel is. Amíg mi a falu búcsúrendezvényén pityergünk a megatartottságtól, addig a helyiekből álló, turistákat cserben hagyó hordársoport – akikkel együtt mentünk volna ki a zanszkári hegyek közül – ígérete ellenére minket is Zanglában hagy. Ám nincs halasztani való időnk, így Stanzinnel ketten, térdig érő hóban vágunk neki a menetnek. Egyedül a hegyek vonulata és a hó a kísérlőnk, plusz egy zanglai kutya, ami kilométereken keresztül követ minket. A sors (vagy megint a hegyi szellemek?) azonban nem engedik, hogy továbbmenjünk, mert találkozunk Stanzin édesanyjával, aki a szomszédos faluból gyalogol éppen a hóban hazafelé, és megtiltja, hogy ketten induljunk neki a 80 kilométeres, veszélyes szurdokútnak.

CHADAR – VISSZA

Másnap sikerül felbérelnünk vezetőnek az egyetlen embert, aki egy nap alatt is megtette már az egyébként kényelmesen hatnapos Chadar-menetet. A várható erőltetett sebesség már csak hab a tortán... De hát – gondoljuk – ismerős terepen vagyunk, így könnyebb lesz az út kifelé. Rosszul számítottunk. A méteres hóréteg miatt a Zangla falut a szurdokjárás kezdetével összekötő 30 km-es útszakasz járhatatlan. Kétnapos kínlódás kezdődik, 20 kilós hátizsákjainkat a hátunkon cipelve, egymás lábnyomában lépkedve küzdünk az elemekkel. A Chadar ehhez képest frissítő élmény, néhol a jégréteg olvadt felső részén való csúszkálással, gumicsizmához fagyott nadrággal.

Éjszakai alvóhelyeink repertoárja ezúttal egy kecskeóllal, egy barlanggal és egy összefagyott sátorral bővül. Végül 4 nap alatt átérünk. Lehben már aggódva várnak.

VÉGE

Ladakh központját repülőgépen hagyjuk el, átkelve az összes Himalájá-lánc fölött, egészen Delhiig utazva. Így méltóképpen búcsúzhattunk a Himalája itt kopár, mégis sokszínű világától: égbe törő, csipkézett csúcsaitól, folyói vizére pajzsként nehezedő jegétől.

Jogosan merül fel a kérdés: vajon miként képes itt egy kultúra évszázadok óta nemcsak fennmaradni, de virágozni? A ladakhi és zanszkári titok az elfogadásban, az élet egyszerű szeretetében rejtőzhet. A legendákkal átszótt, szellemek által lakott, szélsőséges magashegyi, sivatagi környezetben nincs választása az embernek. Elfogadja, ami neki valamely felsőbb erő által adatott, és hogy ő az élet körforgásának ugyanolyan része, mint a bogárka, ami reggel a sarokban motoszkál. Az itt eltöltött másfél téli hónapot nem a komfortzónámból való kimozdulás, hanem a fizikai-lelki határok állandó feszegetése jellemezte. Ám ezek a korlátok mintha egészen más, tágabb spektrumon mozognának, mint itthon. Így tehát nem a cél teljesítése volt meghatározó, hanem a végtelenségig járható út, az állandó kaland, ami a kitűzött cél elérése mellett lehetővé tette, hogy közelebb kerüljek a titok megértéséhez, és haza tudjak hozni egy keveset a himalájai varázslatból.

FÖLDGÖMB VILÁGLÁTÓ A TRENDFM-EN
CSÜTÖRTÖKÖNKÉNT 16.35-KOR
A RÁDIÓBAN VENDÉGÜNK A TÉMÁRÓL:
FEHÉR ANNA DITTA

TRENDFM
GAZDASÁGI RÁDIÓ CSOPORT

KORÁBBI MŰSORAINK MEGHALLGATHATÓK:
WWW.TRENDFM.HU

Éjszakai alvóhelyeink repertoárja ezúttal egy kecskeóllal, egy barlanggal és egy összefagyott sátorral bővül.

ÁTVÁLTOZÁS

A HÓVAL BORÍTOTT JÉGEN SZÁNKÓNKAT ÉS CSOMAGUNKAT A HÁTUNKON CIPELVE RÓTTUK A KILOMÉTEREKET. ÍGY A MENET VÉGÉRE KEVESEBBEK CSAK KILÓKBAN LETTÜNK, AZONBAN NAGY ADAG ÉLMÉNNYEL ÉS EGY SZÉP, NAPSZEMÜVEGESRE BARNULT ARCCAL GAZDAGODTUNK. UTÓBBIN A HELYIEK NAPOKIG, MUTOGATVA NEVETTEK

FEHÉR ANNA DITTA
KÖRNYEZETTERVEZŐKÉNT VÉGZETT, ÉPÍTÉSZNEM KÉSZÜL, HOSSZÚ IDŐT TÖLTÖTT KULTURÁLIS ÖRÖKSÉGMENŐ ÖNKÉNTES MUNKÁKON

CSOMA SZOBÁJA ALAPÍTVÁNY:
[HTTP://CSOMA.BLOG.HU](http://CSOMA.BLOG.HU)

FOTÓ: STANZIN NAMGAIL